

ПРОФ. ДР ГОЛУБ М. ЈАШОВИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

ГОЛУБАРСКА ЛЕКСИКА УГЉАРА КОД ПРИШТИНЕ²

АПСТРАКТ. У раду се говори о голубарској лексици и терминологији села Угљара. Проучавано село се налази на десној обали реке Приштивке на потезу од Косова Поља до Приштине. Голубарска лексика је забележена после рата 1999. године, углавном у спонтаном разговору са узгајивачима голубова. Део грађе забележен је и у облику одговора на питања из упитника који смо направили за ову прилику. Регистровано је више од стотину назива којих нема у Речнику косовско-метохијског дијалекта Глише Елезовића као ни у другим нашим речницима. Урађена је лексичко-семантичка и творбена анализа забележене грађе и речник регистрованих назива.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: српски језик; голубарство; Угљаре; речник; лексикологија.

¹ jasovicgolub@gmail.com

² Истраживање је извршено и рад написан у оквиру рада на пројекту „Дијалектолошка истраживања српског језичког простора” 178020, под руководством проф. др Слободана Реметића, који се реализује уз помоћ Министарства образовања, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Рад је примљен 28. марта 2014, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 21. маја 2014.

Угљаре је донедавно било насељено искључиво српским становништвом. Село је подигнуто на обема обалским странама реке Приштевке. Данас је то практично приградско насеље које подједнако припада и Косову Пољу и Приштини.³

Село има око три стотине домаћинства, рачунајући и породице придошле после рата вођеног 1999. године, и око 1500 становника. Његови становници су се до средине прошлог века бавили скоро искључиво земљорадњом и сточарством.

Најстарији узгајивачи голубова у Угљару, који су били и наши информатори, су седамдесетогодишњи Бранислав Јоксимовић, шездесетогодишњаци Јовица Јовановић, Славољуб Ђорђевић и нешто млађи голубари Миодраг Симић и Драгиша Танасковић.⁴

Говор данашњих становника Угљара је прелазни говор средње Барјактаревихеве зоне, у којем преовладавају особине јужноморавског говорног типа (Јашовић, 2010, стр. 99).⁵ Имају експираторни акценат који се најчешће јавља на ултими и пенултими (Реметић, 1996, стр. 27–37).

Голубари своје голубове у Угљару, као и у другим селима централног Косова, не гаје у објектима који су за то направљени и томе намењени. Таквих објеката, опремљених савременим кавезима, у испитиваном селу нема. Угљарчани голубове гаје у постојећим помоћним зградама које има свако сеоско домаћинство, а које су преуређене у голубарнике.

За бележење голубарске лексике припремио сам упитник са педесетак питања који ми је послужио да забележим називе којима се именују голубови према врсти, квалитету, боји перја, величини, али и називи у вези са њиховим размножавањем, долестима, лечењем, обележавањем и слично.

Помоћу упитника и у спонтаном разговору са информаторима прикупљено је укупно 130 назива у вези са голубарством. По структури преовладавају једночлани називи, забележено је 120 лексема, и десетак вишечланих назива. Преовладавају именице,

³ Део приштинских насеља Купусиште и Дарданија изграђен је на земљишту које катастарски припада селу Угљару.

⁴ Будући да сам, после изгнанства из Приштине, као расељено лице неколико година живео у Угљару, упознао сам неколико мештана поменутог села који су се бавили голубарством. Касније сам упознао и остале узгајиваче голубова, а њих је у овом селу тада било више од тридесет.

⁵ О говору Угљара и суседних села писали су у више наврата Данило Барјактаревевић, Миливој Павловић, Недељко Богдановић, Вилотије Вукадиновић и други (Јашовић, 2010).

регистровано је 106 облика, и знатно мањи број осталих врста речи: глагола 6, придева пет и узвика такође пет.

Регистровани називи класификовани су у девет семантичких група: општи називи за голубове; перје и други делови тела голубова; спаривање, размножавање и називи младунчади; болести и лечење голубова; називи у вези са пословањем око голубова; смештајни објекти; узвици за дозивање, терање и испуштање гласова голубова; природни непријатељи голубова и имена голубова.

1. Као општи називи за именовање птица из рода *Columba* (*Columba palumbus*), које узгаја човек, користи се проста лексема *ѝолудѝ* која се у говору овог села изговара са обезвученим финалним дилабијалом *ѝолуѝ* (Јашовић, 2010, стр. 100).⁶ У плуралу чује се облик *ѝолуди*, а спорадично код млађих и школованих Угљарчана и облик са инфиксом – ов- *ѝолудови*.⁷ Деминутивном формом *ѝолуѝч'е* именује се ситан, мали, закржљао, а веома ретко, млад голуб, који је из овогодишњег легла.

Питоме, домаће голубове, наши информатори именују сложеном лексемом *наши ѝолуди*, а све остале простим називима: *куѝови*, *куѝари*, *дошл'аци*, *дивл'аци*.⁸

2. Регистровано је девет једночланих лексема којима се именују перје и делови тела *Columba palumbus*. Највише лексема употребљава се за именовање првог перја и перја с обзиром на то који део тела покрива: *жуѝѝ ѝерје*; *ѝач'е*, *ћуда*, *ѝ'ерка*, *ѝерушка*,⁹ затим према облику шаре: *ћул'а* (подсећа на *ћул*, *ружу*), *ѝарка* (кружне фигуре у облику новчића), *ѝ'ецка* (ситнија кружна шара, флека). Овој групи припадају и лексеме *ѝуша* и *ћукс* (грудни кош).¹⁰

3. Трећу групу назива чине лексеме за именовање семема у вези са спаривањем, размножавањем и називима младунчади.

⁶ Обезвучавање звучних консонаната на крају речи и обрнуто уобичајена је појава у говору испитиваног насеља: Бејаграт, грат, дут (дуд); Енгл'ес, маз (маст) (Јашовић, 2011, стр. 83–92).

⁷ У Речнику САНУ краћи облик множине *ѝолуди* регистрован је код старијих наших писаца и код писаца рођених у западним југословенским републикама (Речник САНУ, 1965, стр. 448–449).

⁸ Дешава се да се јату узгајаних голубова прикључе градски полудивљи голубови који голубарима праве проблеме јер се упаре са питомим женкама и тако утичу на квалитет будућих младунаца.

⁹ Код Елезовића је дато само ово друго значење (Елезовић, 1935, стр. 68).

¹⁰ У говору Угљара и у говору осталих села у његовој околини има одступања у изговору неких вокала и консонаната, о чему је било речи у литератури (Богдановић, 1999; Барјактаревећ, 1977; Јашовић, 2010).

Општи назив за именовање младунчади *Columba palumbus* је *сте ѿил'е, ѿил'ићи*. Збирном именицом оријенталног порекла *је-врије* именују се тек излегла пилад.¹¹ Оно што снесе голубица је *јајце* и оно може бити *ѿазе јајце*, а бајато и јаје без заметка је *мућко јајце*. Сам чин доласка младунчади на свет именује се глаголом *се извел'и*, а пиле које се није излегло него је угинуло у јајету је *неизведено ѿил'е*. Забележене су и лексеме за именовање тек омлађеног младунчета *ѿоло ѿил'е* и младунчета које је добило прво перје *обуч'ено ѿил'е*.

Манифестовање полног нагона код одраслих јединки *Columba palumbus* види се по њиховом понашању, а они тада: *се ројушу, људу се, зайева ѿолуи, ѿева*. Реалема – сами чин оплодње, именује се лексемама *нарасѿе ѿу, нарашћује, нарасл'и се*.

4. У нашем упитнику имали смо питања о томе које су болести од којих голубови најчешће оболевају и који су начини њиховог лечења. Регистрована је лексема *куѿа* за именовање неизлечиве болести од које оболевају и голубови, а лексемама: *вриѿоѿлавица, сл'инавац, сушица, д'рдавице* именују се неке болести које је могуће излечити. *Веѿренар* је лице које је стручно оспособљено да лечи и голубове.

Голубари у Угљару голубове лече лековима које сами припремају. Тако се, на пример, *вриѿоѿлавица* лечи потапањем у млаку воду јасенове коре која треба да одстоји неко време, а онда се том текућином запајају оболеле птице. За лечење других болести користи се *чај од коѿриве, свѿн'ски маз*, а један од голубара нам је рекао – *Ја ѿи давам и јуѿцел'ѿн*.

5. У посебну групу сврстани су називи у вези са неговањем и уопште пословањем око голубова. Лексемама *ѿолудар* и *ѿолударка* именују се особе које се баве гајењем голубова.¹² Поменуто лексеме користе се и са пејоративним значењем, беспосличар, доколичар, неко ко није вредан помена.

У вези са пословањем око голубова најчешће коришћене лексеме јесу: *рани ѿи* и *ѿои ѿи; ѿушћа* и *зайшње, ће л'еѿине, л'еѿију*. Семема 'хватање туђих голубова' именује се лексемом *ѿоѿеривање*. У вези са обележавањем голубова, што се у Угљару ретко чини, бележимо називе *дурма, алка* и *алкирање*.

¹¹ Назив је мотивисан турцизмом *уавги* – пиле, јагње, соколић (Škaljić, 1985, стр. 365).

¹² У Угљару нема жена које се баве гајењем голубова.

Овој групи назива придодали смо и лексеме којима се именује храна којом се хране голубови, а за то се користе житарице: *јеч'ам, оvas, іраорица*, двочланим називом *іолујска рана* именује се индустријски произведена храна за исхрану голубова, која се у овом селу скоро и не користи.

6. Голубови се у испитиваном селу гаје у објектима најчешће направљеним од дрвета, а понекад су то и зидани помоћни објекти сеоских домаћинстава у којима је некада гајена стока и именују се оријентализмом *ћумес*.¹³ У голубарнику постоји простор преграђен дашчицама или плетеном жицом, у којем се може сместити само један пар голубова, *кафес*.¹⁴

7. Голубарску лексику ове тематске групе (дозивање и терање голубова) разврстали смо у три семантичке групе: узвици за дозивање голубова; узвици за терање голубова и лексика за гласање голубова.

Регистроване су три лексеме за именовање семеме 'терање голубова': *ајїи, исссс, иш'ш'ш'* и *ћумес, ћу, ћу*. За само дозивање голубова употребљава се глагол *мами іи*, а голубови се дозивају узвицима *цо, цо, цо*, или просто кратким звиждукањем – *свира іи фу, фу, фу*.

За именовање гласова младунчади и одраслих мужјака и женки голубова користе се лексеме: *зайева, цивка, йева, іуїуч'е*.¹⁵

8. Садржину ове групе чине називи којима се именују природни непријатељи голубова који причињавају највише штете голубарима, а то су птице и животиње које убијају голубове на земљи (обично у кавезима) и у ваздуху, у лету.

Птице грабљивице које се хране голубовима и хватају их искључиво у ваздуху су: *јасїреї*,¹⁶ *мишар, іуїуїкар, сокол', ћукавац*, а на земљи: *йацов'с, йвор, йци/йцейе* (пси/пашчад).

9. Неупоредиво су најбројније лексеме за именовање голубова. У испитиваном селу голубовима се дају имена најчешће према боји перја, према квалитету, дужини и другим особинама перја, према деловима тела, времену млађења, способностима и географском пореклу.

¹³ У Елезовићевом Речнику лексемама *ћумез, ћумезина* именује се оронула, ружна, запуштена кућа или соба (Елезовић, 1935, стр. 370).

¹⁴ Лексема *іолубарник* се не користи у говору Угљарчана.

¹⁵ Значење ових лексема дато је у Речнику који је саставни део овог рада.

¹⁶ Код Елезовића лексемом *јасїред* именује се ороним *јасїредац* (Елезовић, 1932, стр. 255).

Најдројнија су имена за голубове чије је тело прекривено белним перјем: *дел’и њолуди, аклабаш’*,¹⁷ *делодрац, делодрайка*; црним перјем: *арај, караканај/кариканај, корум/курум, корумка*¹⁸ и имена за голубове чије је тело прекривено и црним и белним перјем: *бал’ош’, десканајл’ва*,¹⁹ *владика, ђујусјар, сасканај*²⁰, *сил’ијарк, шеш*.

Регистровано је пет лексема за именовање голубова с перјем риђе боје: *алађа*,²¹ *дакарци, дакарл’ва, ђул’ија, ђул’исјарка*; две лексеме за голубове са ружичастим перјем: *пемба, пембеканат*. Нијансе сивомаслинасте и сиве боје перја имају голубови: *доза, дозан*,²² *кумра, кумран*,²³ *зијинл’ва/зејинл’ва, мавра, мавијан*,²⁴ *мавријарк*. Голубови са светложутом бојом перја су: *л’имунац, л’имунка, сијаканај*.

Голубови чије је тело покривено вишебојним перјем су: *ју-мал’ија*,²⁵ *дун’ек/дун’ец*,²⁶ *сач’ин*,²⁷ *симсил’ва*.

Апелативом *ђуда* мотивисано је име голубова званих *ђудани*, са истакнутим перјем на глави, а апелатив *јађе* налази се у основи имена голубова званих *јач’ан, јач’анка*, чије су ноге покривене перјем.

Голубари често дају имена голубовима према облику, величини неког дела тела, према боји очију и слично. Тако је, на пример, *индијанер* – голуб са изразито крупним очима; *ч’акар, ч’акарош* је голуб чије очи нису исте боје. *Ђушани* су голубови којима се при-

¹⁷ Упореди арап. *āk’l/’aqālā*, памет, разум (Škaljić, 1985, стр. 79) и перс. *baš* у значењу глава, првак, најпааметнији (Škaljić, 1985, стр. 122).

¹⁸ Упореди турско *корку* – плашљивост, страх (Škaljić, 1985, стр. 416).

¹⁹ У основи је турско *kanat*, што значи крило птице, пераје рибе, прозорско крило и слично (Đinđić, Teodosijević i Tanasković, 1997, стр. 547).

²⁰ Упореди персијско *saz* – трска (Škaljić, 1985, стр. 551) и турско *kanad* – крило пернате животиње, прозорско крило и слично (Škaljić, 1985, стр. 391).

²¹ У околини Пећи, у селу Црни врх, лексемом *ђџа* именује се *Equus caballus* жућкасте боје длаке (Јашовић 1997, 129).

²² Од турског *boz* – сив, пепељаст (Đinđić, Teodosijević i Tanasković, 1997, стр. 161).

²³ У турском језику *kumral* – светлокестењаст (Škaljić, 1985, стр. 637).

²⁴ Код Шкалаћина *тавијаш* – голуб плавог перја (Škaljić, 1985, стр. 449).

²⁵ Назив је мотивисан турцизмом *gümlü*, који је од средбра, средрен (Škaljić, 1985, стр. 257).

²⁶ Можда је у вези са турским *дун* – таман, мрк, низак, ситан (Đinđić, Teodosijević i Tanasković 1997, стр. 308).

²⁷ У Турско-српском речнику *saç/saçık*, коса, космат, рашчупан (Đinđić, Teodosijević i Tanasković, 1997, стр. 820).

ликом шепурења надува гуша, а *йерйлов*²⁸ је голуб који има веома ситан и кратак кљун.²⁸

Забележели смо и имена голубова: *јесенч'ићи* и *јајодарч'ићи*, наденута премину времену извођења.

С обзиром на висину и дужину трајања лета, као и на способности за извођење разних акробација у ваздуху голубови високолетачи носе имена типа: *йаклацин*,²⁹ *сйарййач'*, *йроврййач'*, *йерач'*, *йийл'ер*.³⁰

За именовање голубова према месту њиховог порекла преовладавају сложени двочлани називи: *скойски йроврййач'и*, *йийициани косовски*, *йийициани нишки*, *йийициани скойски*, а лексемом *йећанци* именују се високолетачи за које се претпоставља да су пореклом из северне Метохије.

Уобичајено је у радовима ове врсте осврнути се и на творбену анализу испитиваних лексема. Међу анализираним лексемама уочљиво је да се са становишта творбе поред простих речи јавља и значајан број изведеница и сложеница.

Преовладавају изведене именице мушког рода настале суфиксима: -л'ија, -ац, -ан, -ар, -ак, -ач', -ош, -ч'ић; затим именице женског рода настале додавањем форманата: -ка, -ица, -ија. За суфиксалну творбу именица средњег рода употребљава се само формант -ч'е.

Суфиксом -л'ија настале су творенице: *дакарл'ија*, *десканайл'ија*, *йумал'ија*, *зејйинл'ија*, *зинйил'ија*, *симсил'ија*; -ац: *дакарци*, *ил'егенац*, *з'емирци*, *кокошињци*, *л'имунац*, *йећанци*, *сл'инавац*, *ћукавац*; -ан: *дозан*, *йач'ан*, *йушан*, *кумран*, *л'ејезан*, *мавјан*, *ћудан*, *цудан*, *шеширани*, *йийициани*; -ар: *вејренар*, *йолудар*, *йујуйкар*, *кокошар*, *куйшар*, *мишар*; -(ј)ак: *дивл'ак*, *дошл'ак*; -ач': *йреврййач'*, *йроврййач'*, *сйарййач'*, *йерач'*; -ош: *дал'ош*, *чакарош*; -ч'ић: *јајодарч'ићи*, *јесенч'ићи*.

За творбу именица женског рода користе се суфикси -ка: *делодрайка*, *йач'анка*, *корумка*, *куйшарка*, *л'имунка*; -ица: *д'аргавица*, *врйиоїлавица*, *йрл'ица*; а са суфиксом -ија регистрован је један облик: *ћул'ија*.

Једна од карактеристика творбе голубарске лексике села Угљара, нарочито код лексема којима се именују голубови, јесте грађење назива за женке *Columba palumbus* помоћу одређених фор-

²⁸ Упореди перс. *pertew* – сјај, светлост.

²⁹ Од турског *takla/taklak/taklaği*, салто, превртање (Đinđić, Teodosijević i Tanasković 1997, str. 931).

³⁰ Можда је назив мотивисан турском ониматопејом *tıp*, која означава капање воде кап по кап и куцање срца (Đinđić, Teodosijević i Tanasković, 1997, str. 973).

маната од корелативних именица мушког рода: *делобрац/делодрайка*, *л'имунац/л'имунка*, *јач'ан/јач'анка*, *јолубар/јолубарка*, *ђујусјар/ђујусјарка*, *корум/корумка* и слично (Ђорић, 1982, стр. 6).

Именице средњег рода: *јолујч'е* и *јујуч'е* изведене су додавањем суфикса -ч'е.

Регистроване су и неколике сложенице, чији су саставни делови лексеме турског порекла, којима се именују голубови: *аклабаш*, *зијамавра*, *караканай*, *маврийарк*, *јемдеканай*, *сијаканай*. Ту су још и сложенице: *делодрайка*, *врјојлавица*, *јисменоша*.

Упоредјујући голубарску лексику данашњих становника села Угљара са лексичком грађом објављеном у *Речнику Косовско-метоховској дијалекти* Г. Елезовића, видели смо да назива које смо ми забележили у Угљару нема код Глише. Нема макар у оном облику и значењу у којем смо је ми забележили. Међутим, код Елезовића имамо лексеме: *ајмајца* (соко), *јолуш* (пиле којем још није израсло прво перје), *јолубан* (одрастао мужјак *Columba palumbus*) којих пак нема у нашој грађи.

У материјалу употребљеном за писање овог рада нашло се око стотину и педесет назива, међу којима се, поред лексике српског, односно словенског порекла, налази значајан број назива и голубарских термина оријенталног порекла.

РЕЧНИК

ајт узв. 'узвик којим се терају голубови'.

аклабаш м 'врста голубова превртача беле доје са грудима покривеним црвеним перјем'.

алађа м 'голуб превртач риђе доје перја'.

алка ж арап. *ħalqa*, 'прстен са урезаним знаковима причвршћен око ноге птице. На њему су урезани подаци о птици и њеном власнику'. – *Видим јолуба на јујиј сас алку*.

алкирање с 'обележавање голубова помоћу алки'.

арап м 'голуб високолетач изражено црне доје перја'. – *И арајиј кај куруми*.

бакарл'ија м в. бакарци.

бакарци м мн. 'голубови високолетачи са перјем риђе доје'.

- бал'ош м 'голуб који има тамно перје прошарано светлим тачкицама'. – *Бал'ош има д'ал'асџу љаву.*
- белобрадас -ста -сто, в. белобрац, делобртака.
- белобрац м 'голуб високолетач беле доје перја испод кљуна'. – *Белобрац има д'елу г'ушу.*
- белобратка ж 'женка голуба званог белобрац'.
- бесканатл'ија м 'голуб превртач који је обично црне доје, али су му крила увек изразито бела'. – *Позн'ја њо д'урме десканил'џу љолуба.*
- боза ж 'женка голуба бозана'.
- бозан м 'голуб превртач који има сивкасту или пепељасту доју перја'.
- бозас -ста, -сто, 'који је сивкаст, пепељаст, прљавобеле доје перја'.
- брдавице ж мн 'неизлечиво кожно обољење голубова које се манифестује гнојним раницама и израслинама'.
- д'урма ж 'исто што и алка'.
- ветренар м 'ветеринар'. – *А за ш'ио'ће њи веџренар.*
- владика м 'голуб високолетач са црном дојом перја по телу и белом главом и подбратком'. – *Ће се њоје за владику.*
- вртоглавица ж 'обољење голубова, запаљење мозга'.
- гач'ан м 'голуб чије су ноге обрасле перјем; петао са ногама прекривеним перјем'. – *Има љач'ани и њ'еџл'ич'ич'и и љолуби.*
- гач'анка ж 'женка голуба чије су ноге обрасле перјем'.
- гаће ж мн 'перје које покрива ноге голуба'.
- гл'еденац м 'зеница ока'. – *Па му се не види љл'еденац.*
- голо пил'е с 'младунче голуба које још није добило стално перје'.
- голуп/голуб^н, голуби м 'птица из рода *Columba*, домаћи голуб, *Columba palumbus*'. – *Ау, каки љолуби л'еџију.*
- голупч'е с 'мали, ситан голуб, голупчић'. – *Мич'ко љолуџ'е кајно љу-џу'е.*
- голубар м 'који се бави голубарством'; 'врста јастреба који се храни углавном голубовима'. – *Еве, седумнаес љолубаре само у Уљаре има.*
- голупска рана ж 'тако се називају само производи који се индустријски производе и пакују а служе за исхрану голубова'. – *Мене не ми џреда ич' ња љолуџска рана.*

- грл'ица ж 'птица станарица слична голубу из рода *Turtur turtur*.
гугуткар м 'птица грабљивица из породице кобаца *Accipiter nisus*'.
- гугуч'е несвр. 'испушта гласове, обично одрастао мужјак *Columbidae*'. – *То е кад ѿлудч'уну ѿу, ѿу, ѿу*.
- гумал'ија м 'голуб превртач разнобојног перја, обично комбинација једне тамне и једне светле боје'. – *Не ни се ѿрогда ѿумал'ија*.
- гушан м 'голуб, ком се приликом шепурења надува гуша'. – *Гуша ѿушану ѿу расѿе кад ѿ'ева*.
- дивл'ак м в. кутар.
- димбојас -ста -сто, 'који је сиве, прљавобеле боје'.
- димбојац м 'који је сиве боје перја'.
- дошл'ак м 'који је касније прибављен, додат јату, туђин'.
- дунец/дуњец м 'голуб превртач чије је тело покривено вишебојним перјем'.
- *Тија дунѿци фар имаја и П'ера; провртач'и ~ 'најцењенија врста голубова високолетаца'.* – *Сал ѿровѿиач'и дуњѿци ѿи л'ѿију*.
- ђугуспар м 'голуб превртач, има тамну боју перја ишарану многобројним светлим тачкицама'.
- ђук м 'хипокористик од ђулиспарк/ђулиспарка'.
- ђукс м 'груди'. – *Сас ѿаки ђукс ми ѿражу*.
- ђул'ија 'голуб, високолетац, мужјак или женка, који на грудима има раздељак који подсећа на ружу'.
- ђул'испарка ж 'превртач црвене боје перја'. – *Ми украл'и ѿри ђул'испарке*.
- жабас -ста -сто, 'голуб високолетац са белим флекама испод самог кљуна и по врату'.
- запева несвр. 'испуштање гласова одраслих мужјака приликом манифестовања полног нагона'.
- зејтинл'ија а м в. зинтил'ија.
- земирци м мн. 'врста високолетаца који су међу одгајивачима голубова цењени због изразито малог и кратког кљуна'.
- зијамавра м 'голубица са бојом перја зејтинлија и мавијана'.
- зитин боја ж 'бледоплава боја'.
- зинтил'ија м 'голуб превртач затворено плаве боје перја'.

- л'епезáни м 'врста веома цењених голубова који имају изразито широк реп, налик лепези'. – *Л'еїезáни ширу р'еї кај їауни.*
- л'ётне свр. 'полети, поскочи'.
- л'имўнац м 'голуб високолетач жућкасте доје перја'. – *Л'имунац је жуїї їолўдї*
- л'имўнка ж в. л'имунац.
- мáвра ж 'голубица високолетача плаве доје перја званих мавијани'.
- мáвијан м 'голуб високолетач плаве доје перја'.
- мáврипáрк м 'голуб превртач који има округле плаве флекике по врату и телу'.
- мáврипáрка ж 'женка голуба превртача званог маврипарк'.
- мел'езáр м 'голуб добијен укрштањем две врсте голубова, који није чиста рода'.
- мишáр м 'врста јастреба'.
- мућко непр. покварено јаје, мућак. – *Којó мућко јáјце, дáцим їцїеїа-ма.*
- обўч'ено пїл'е с 'младунче голуба којем је израсло перје'.
- пáрка ж 'округла флека која обликом подсећа на метални новчић; а тако се у говору Угљара назива и рибља крљушт'.
- пёмбас -ста -сто 'ружичаст, отвореноцрвен'.
- пёмбеканáт м 'голуб са ружичастом дојом перја на крилима'.
- п'ёрка ж 'перушка'. – *Порáним їи и їл'едáм їо їёрке којá е којá.*
- пертлóви м 'подврста голубова типлера који имају веома мали кљун'. – *И їерїлóви їмају їáће.*
- перўшка ж 'птичје перо, али и крило, обично неке крупније птице, које служи за скупљање брашна по наћвама'. – *Ће ни їцїе їерўшку.*
- п'ећáнци м мн. 'врста голубова превртача са карактеристичном ћубицом између очију'. – *Голўди ї'ећáнци дуїáч`ко л`еїїїју.*
- п'ећка ж 'ситнија кружна шара (флека)'.
- писменóше м мн. 'врста веома цењених голубова високолетача'. – *Писменóше їмáм и бел`е, їма и сївас їисменóша, вóјни їолўди.*
- полўш' м 'голуб превртач'. – *Полўши їма їи ц'рни и ц'рвєни.*
- преврtáч' м в. провртач'.

- провртач' м' голуб високолетач'; скопски ~ 'врста голубова превртача'.
- пссс 'један од узвика за терање голубова'. – *Дунџима вика њсссс, њссс'.*
- сасканат м' голуб превртач тамног перја испрсканог ситним белим флекама'.
- сач'ин м' голуб превртач са црном или црвеном главом и тамном дојом тела'.
- *То сач'ин њроврџач' деја цеја.*
- сијаканат м' голуб са перјем налик боји злата'.
- сил'ипарк м' црни голуб превртач са белим њаркама по телу'.
- симсил'џа м' голуб чије је тело испрскано белим и црвеним пегамма'.
- сл'инавац м' врста тешко излечиве болести голубова'.
- сокол м' птица грабљивица слична јастребу *Falco*'. – *Сокол не ваџа њолубе.*
- спартач' м' голуб који лети праволинијски, напред-назад'. – *Сџарџач'и су њолуби џџџл'ери.*
- таванар м' исто што и кутар'.
- таклаџин м' голуб превртач који се у лету окреће уздужно око своје осе'.
- терац' м' голуб, предводник јата'.
- типл'ер м' голуб високолетач којег голубари посебно цене због њихове оданости власнику'. – *Тџџл'ери, њолуби мџџџ џџмеџни, мџџџ кџџџл'.*
- џуба ж' нарогушено перје на глави'.
- џубан м' голуб високолетач са џубом на глави'.
- џукавац м' птица грабљивица'. – *А, џукавац, ваџа џи лџгно.*
- џумџс м' смештајни објекат издељен у кавезе у којем се чувају голубови, део голубарника'.
- џумџс, џу, џу 'узвик којим се голубови терају у ограђени и затворени простор'.
- џџвка несвр. 'гласка се, о младунчету голуба'. – *џџвка џрво џа џџсл'е џуч'е.*
- џџвкџе с' гласкање младунчади голубова'.
- џо џо џо узв. 'тако се дозивају голубови'.

цудáн м 'голуб којем је почупано или подрезано перје'. – Голуби
цудáни су д'ељáј.

ч'акáр м 'који има очи различитих боја'.

ч'акáрoш в. ч'акáр.

шeш' м 'исто што и шешка'.

шeшка ж 'голубица чије је тело покривено ситним белим или цр-
ним пeгама'.

– Шeшка íма дeлу íлáву и дeла крíла са сíве ñ'eцкe.

шeширáни м мн в. шпицани. – Србијáнци ñи зóву шeширáни.

шпицáјкa ж 'женка голуба шпицана'.

шпицáни м мн. 'врста голубова'. – Јeсje и 'óни шíицáни; ~ нíшки
'голубови шпицани нешто дужих кљунова'. – Шíицáни
нíшки су високoл'eшáч'и; ~ кóсовски м 'голубови шпицани
који имају кратак кљун'. – Шíицáни кóсовски су сас íлáсáу
ћýбу.

шпицóв^ф м 'врста голуба високолетача'. – Íма и ц'рни и ц'рвeни
шíицóви.

шумски голуби м мн. 'тако се називају дивљи голубови који живе
изван насеља и по ободима шума, *Columba livia*. – Шумски íо-
луди кóц'а нeсам видeја.

РЕФЕРЕНЦЕ

Барјактарeвић, Д. (1977). *Дијалектoлошка исíраживања*. Приштина: Но-
винско издавачко предузеће Јединство.

Барјактарeвић, Д. (1977). Неке особине косовског дијалекатског типа.
Гласник музеја Косова и Мeшoхије, 9,

Богдановић, Н. (1999). Говор села Словиња. *Српски језик*, 4(1-2),

Đinđić, S., Teodosijević, M., & Tanasković, D. (1997). *Türkçe sirpça sözlük*.
Ankara: Atatürk kültür, dil ve tarih yüksek kurumu.

Елезовић, Г. (1932). Речник косовско-метохиског дијалекта I. *Српски ди-
јалектoлошки зборник*, 4(1),

Елезовић, Г. (1935). Речник Косовско-метохиског дијалекта II. *Српски ди-
јалектoлошки зборник*, 5(2),

Јашовић, Г. (2010). Неке особине говора Угљара код Косова Поља. У *Ис-
íраживања српског језика на Косову и Мeшoхији*. (стр. 93–138). Косовска Ми-
тровица: Филозофски факултет.

Јашовић, Г. (2011). Дијалектизми у књизи Кратке косовске каже Новице Китића. У *Дијалекатско-дијалекатска књижевност*. (стр. 83–92). Лесковац: Лесковачки културни центар.

Јашовић, Г. (2013). Дијалекатска и покрајински обележена лексика у стихозбирци Страори Р. Поповића. *Зборник радова Филозофског факултета у Косовској Мишровици*, 43(2), 529–540.

Реметић, С. (1996). Српски призренски говор, гласови и облици. *Српски дијалектолошки зборник*, 42, 333–614. књига 1.

Речник САНУ. Речник српског народног и књижевног језика. Београд: Институт за српски језик САНУ. књига 2.

Ђорић, Б. (1982). *Моциони суфикси у српскохрватском језику*. Београд: Филолошки факултет Унверзитета у Београду.

Škaljić, A. (1985). *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Izdavačko preduzeće Svjetlost.

GOLUB M. JAŠOVIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD-OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, FACULTY OF PHILOSOPHY

SUMMARY

LEXICOLOGY OF PIGEON FANCIERS FROM UGLJARE VILLAGE NEAR PRIŠTINA

This paper deals with pigeon fancier's lexicology and terminology used in Ugljare village which is situated on the right bank of Prištevka River, in the area between Kosovo Polje and Priština.

Terminology and lexics of pigeon fanciers were recorded after the Kosovo and Metohija occupation in 1999. Research materials were mainly collected from local pigeon fanciers. Certain amount of the answers was collected with the use of questionnaires specifically made for this research. We have also conducted lexical, semantical and pronunciation analyses of the recorded materials. A dictionary of registered names has also been made.

Materials were classified within nine semantical groups. Dictionary contains one hundred and thirty units.

KEY WORDS: Ugljare, pigeon fanciers, serbian language, lexicology, dictionary.